

ISSN 1822–119X

Mokytojų ugdymas. 2011. Nr. 17 (2), 58–75

Teacher Education. 2011. Nr. 17 (2), 58–75

Audronė JUODAITYTĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

VAIKYSTĖS PEDAGOGIKOS SPECIALYBĖS STUDENTŲ KARJEROS KOMPETENCIJŲ RAIŠKA PROJEKTUOJANT DARBO VIETĄ PRIVAČIAME IKIMOKYKLINIO UGDYMO PASLAUGŲ SEKTORIJE

MANIFESTATION OF CAREER COMPETENCES OF STUDENTS STUDYING CHILDHOOD PEDAGOGY, DESIGNING A WORKPLACE IN A PRIVATE SECTOR OF PRE-SCHOOL EDUCATION SERVICES

Anotacija

Stripsnyje analizuojama vaikystės pedagogikos specialybės studentų patirtis, kuri išryškėja jiems projektuojant darbo vietą privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje. Nurodomos studentų karjeros kompetencijos: profesinė, socialinė, vadybinė. Taikant kokybinio tyrimo metodą – laisvąjį rašinį, projektą bei atliekant jų turinio (content) analizę nustatomos kompetencijų turinio raiškos kategorijos ir subkategorijos. Formuluojamos išvados ne tik apie paskiras vaikystės pedagogikos studentų kompetencijas bei jų raišką, bet ir apie jų visumos raišką. Remiantis duomenimis prognozuojamos studentų raiškos galimybės projektuojant darbo vietą privačiame sektoriuje.

Pagrindiniai žodžiai: *karjeros kompetencijos, darbo vietos projektavimas, privatus ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektorius.*

Įvadas

Nūdienos situacija darbo rinkoje yra ypač nepalanki vaikystės pedagogikos specialybės ikimokyklinio ugdymo absolventams. Remiantis Lietuvos darbo biržos statistiniais duomenimis (2010 m. kovo 17 d.), pvz., Šiaulių mieste ir rajone buvo 219 laisvų darbo vietų, tačiau nebuvo nė vieno darbo vietos pasiūlymo ikimokyklinio ugdymo-vaikystės pedagogams, nors jų paklausa tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje ženkliai pradeda didėti. Tai ypač jaučiama vasaros laikotarpiu, kai dalis specialistų išvyksta ilgalaikėms kelionėms į užsienį arba išeina atostogauti (Šeibokienė, 2002). Tačiau to nepakanka, kad įsidarbintų visi

Abstract

The article deals with experience of students studying the speciality of childhood pedagogy, which manifests itself designing students' workplace in the private sector of pre-school education services. Students' professional, social and managerial career competences are distinguished. Applying the method of qualitative research – free essay, project – and carrying out their content analysis, categories and subcategories of manifestation of the content of competences are identified. Conclusions about both separate competences of students studying childhood pedagogy and manifestation of their whole are made. Based on the data, students' manifestation possibilities, designing their workplace in the private sector, are forecasted.

Key words: *career competences, designing of the workplace, private sector of pre-school education services.*

Introduction

Nowadays the situation in the labour market is particularly unfavourable for graduates of pre-school education studying the speciality of childhood pedagogy. According to the latest statistical data of Lithuanian Labour Exchange (2010 03 17), in Šiauliai city and region there were 219 free working places but there was not a single workplace offer for pre-school education and childhood pedagogues, although their demand both in the public and private sector has started to increase significantly. This is particularly relevant during the summer period when part of specialists leave for long-term trips abroad or have holidays

jauni, ką tik universitetus baigę ikimokyklinio ugdymo-vaikystės pedagogai. Dalis baigiančiųjų vaikystės pedagogikos studijas galėtų projektuoti privačių įstaigų steigimą, kurti individualias įmones bei papildomas darbo vietas šiame sektoriuje. Tokiu būdu jie pagerintų situaciją ikimokyklinio ugdymo paslaugų sferoje ir darbo rinkoje, nes pastaruoju metu didžiuosiuose Lietuvos miestuose ir rajonuose ypač stokojama vietų vaikams ikimokyklinėse įstaigose. Nors Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) teigiama, jog aukštojo mokykloje yra labai svarbi studentų orientacija į savarankiškai veikiančius subjektus, gebančius orientuotis besikeičiančiose darbo rinkos situacijose, nes būtent tik turėdami tokias savybes studentai gali projektuoti darbo vietą jau bestudijuodami universitete. Tačiau šią problemą spręsti trukdo nepakankamas studentų aprūpinimas aukštojo mokykloje reikalinga informacine medžiaga, kuri suteiktų jiems žinių, leidžiančių analizuoti esamą situaciją darbo rinkoje, ir padėtų išvelgti įgytos profesijos poreikius ir karjeros perspektyvas konkrečiuose Lietuvos regionuose ar visoje šalyje. Mokslo ir studijų įstatyme (1991) bei Kvalifikaciniuose aukštojo mokslo nuostatuose (1993) nurodoma, kad universitetinių studijų pokyčiai dabartiniu metu yra silpnai susiję su „aukštųjų mokyklų studentų santykiais bei profesinės veiklos ir darbo rinkos pasauliu“ (p. 18).

Patton (2001) parengtuose karjeros modeliuose ir profesijų pažinimo metodikose, taikomose švietimo organizacijose, nurodo individualiuosius ir subjektyvius karjeros veiksnius. Juose teigiama, jog karjera kaip procesas gali būti valdoma. Todėl, R. Kučinskienės (2003, p. 8–9) nuomone, bet kurios specialybės universiteto absolventas, visuomet ieško tokios veiklos, kurioje galėtų realizuoti savo profesines kompetencijas. Ji aiškina, jog karjeros projektavimo procesas prasideda jau mokykloje, mokiniams gilinantį į jiems patinkančią mokslo sferą, renkantį valstybinius brandos egzaminus, o vėliau – pasirenkant studijas ir specialybę aukštosiose ar profesinėse mokyklose.

Lietuvoje labiausiai ištirtos psichologinės asmenybės profesinės saviraiškos problemos, kartu siekiant pagrįsti psichologinės ir pedagoginės pagalbos renkantį profesiją modelius. Tačiau yra labai svarbus aukštojo mokykloje profesiją pasirinkusio studento pašaukimo santykis su darbu. Be to, D. Beresnevičienė (1990), V. Kavaliauskienė (2003, R. Kučinskienė (2002), R. Laužackas (1999) teigia, jog universiteto studento, kaip būsimo specialisto, santykį su darbo pasauliu lemia asmenybės savybių visuma, profesinio konsultavimo mokykloje intensyvumas, noras dirbti

(Šeibokienė, 2002). However, this is not enough for all young university graduates of pre-school education and childhood studies. A share of graduates of childhood pedagogy studies could plan to found private institutions, individual enterprises and additional workplaces in this sector. This way they would improve the situation in the pre-school education services sector and in the labour market because currently major cities and regions of Lithuania particularly lack places for children in pre-school institutions. Although it is stated in The General Concept of Education of Lithuania (1992) that it is very important that students studying at the higher education institution orientate to independently operating subjects and are able to adjust in changing labour market situations, because namely such features enable students to design their workplace already studying at the university. However, solution of this problem is hindered by students' of insufficient provision with necessary information materials at the higher education institution, which would provide them with knowledge, enabling to analyse the existing situation in the labour market and helping to envisage the demand of the acquired profession as well as career perspectives in concrete regions of Lithuania or the country. The Law on Science and Education (1991) and Qualification Regulations of Higher Education (1993) indicate that changes currently taking place in university studies are poorly related to "relations of students of higher education institutions with the world of professional activities and labour market" (p. 18).

Career models and profession cognition methods prepared by Patton (2001), applied in educational organisations, indicate individual and subjective career factors. They state that career as a process can be managed. Therefore, in the opinion of Kučinskienė (2003, p. 8-9) the university graduate of any speciality always looks for the activity in which he/she could realise his/her professional competences. She explains that the process of career designing already starts at school when pupils go deep into the area of science that they like, choose state matura examinations and later, choose studies and speciality in higher education institutions and vocational schools.

In Lithuania, the personality's psychological vocational self-expression problems are best surveyed, at the same time seeking to ground the models of psychological and pedagogical support, choosing the profession. However, the relationship of the student who has chosen a profession at the higher education institution with work is very important. Besides, Beresnevičienė (1990), Kavaliauskienė (2003, Kučinskienė (2002), Laužackas (1999) state that the relation of the university student as a prospective specialist with the world of labour is determined by the whole of personality features, intensiveness of vocational counselling at school and the wish to work according to the chosen profession. Currently, in

pagal pasirinktą specialybę. Lietuvoje moksleivių ir jaunimo karjeros situacijos tyrimams pastaruoju metu skiriama nemažai dėmesio (Pukelis, Garnienė, 2003; Laužackas, 2003). Tačiau ikimokyklinio ugdymo-vaikystės pedagogų karjeros kompetencijų tyrimus atlieka tik paskiri mokslininkai (Jurašaitė-Harbison, 2004; Malinauskienė, 2010). Vaikystės-ikimokyklinio ugdymo pedagogų poreikiai bei įsidarbinimo galimybės, universitetinių studijų metu bei jų įsidarbinimą lemiančios karjeros kompetencijos nėra ištytos. Tai suponuoja mūsų **tyrimo problemą**: kokių karjeros kompetencijų pagrindu vaikystės pedagogikos specialybės studentai gali projektuoti darbo vietą privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje?

Tikslas – ištyti vaikystės pedagogų karjeros kompetencijų raišką, projektuojant darbo vietą privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje.

Tyrimo objektas – vaikystės pedagogų karjeros kompetencijų raiška įsidarbinimo procese.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros teorinė analizė; studentų refleksinių rašinių-projektų „Vaikų darželis mano namuose“ *content* analizė.

Tyrimas vyko 2011 m. Jame dalyvavo 24 Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto vaikystės pedagogikos IV kurso studentai absolventai. Jie rengė laisvą refleksinį rašinių-projektą tema „Vaikų darželis mano namuose“. Jo tikslas – sudaryti studentams situaciją, leidžiančią reflektuoti įgytą patirtį ir taikyti ją naujomis sąlygomis, konkrečioje situacijoje. Šio refleksinio-projekto rengimui būtinas žinias, gebėjimus, vertybines orientacijas studentai įgijo studijuodami ikimokyklinės pedagogikos dalyką. Studijų metu buvo taikomi situaciniai mokymosi metodai, kurie sudarė studentams galimybes spręsti situacijas, susijusias su darbo vietos paieška privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje. Rengdami šį rašinių-projektą studentai turėjo reflektuoti įgytą situacijų analizės darbo rinkoje patirtį ir pasikliauti tokiomis karjeros projektavimo kompetencijomis, kaip profesinė, asmeninė-socialinė ir vadybinė.

Studentų laisvųjų refleksinių rašinių analizė buvo atlikta *content* analizės metodu, orientuojantis į turinį, atskleidžiantį minėtas karjeros projektavimo kompetencijas. Kiekvienos šių kompetencijų turinys buvo išreikštas kategorijomis ir subkategorijomis. Tyrime kategorija yra suprantama kaip detalusis turinio apibendrinimas, kuris apima ir tam tikrą grupę subkategorijų, nes subkategorija – tai trumpi rašinio turinio teiginiai. Kategorijas ir subkategorijas tarpusavyje sieja bendras turinys ir teksto prasmė.

Lithuania quite considerable attention is being paid to researches on pupils' and youths' career situation (Pukelis, Garnienė, 2003, Laužackas, 2003). However, researches on pre-school education childhood pedagogues' career competences are being carried out only by solitary researchers (Jurašaitė-Harbison, 2004, Malinauskienė, 2010). However, the needs of pre-school education childhood pedagogues, their employment possibilities during university studies and career competences determining their employment have not been surveyed. This presupposes our **research problem**: What are career competences on the basis of which students of childhood pedagogy can design a workplace in the private sector of pre-school education services?

Aim: to research manifestation of childhood pedagogues' career competencies, designing a workplace in the private sector of pre-school education services.

Research subject: manifestation of childhood pedagogues' career competences in the employment process.

Research methods: theoretical analysis of scientific literature, content analysis of students' reflexive essays-projects "Children's Nursery in my Home".

The research took place in 2011. It was attended by 24 fourth year students-graduates of childhood pedagogy of the Faculty of Education Studies of iauliai University. They prepared a reflexive essay-project called "Children's Nursery in my Home". Its aim was to create a situation for students, which would enable to reflect acquired experience and apply it in new conditions, in a concrete situation. Students acquired knowledge, abilities, value orientations that were necessary for preparation of this reflexive project studying the subject of pre-school pedagogy. During their studies situational learning methods were applied, creating possibilities for students to solve situations related to search for the workplace in the private sector of pre-school education services. Preparing this essay-project, students had to reflect on the acquired experience of analysis of situations in the labour market and rely on such career competences as professional, personal-social and managerial.

The analysis of students' free reflexive essays was performed applying the content analysis method, orientating to the content disclosing the above mentioned career designing competences. The content of each of these competences was expressed in categories and subcategories. In the research the category is understood as a detailed generalisation of content, which encompasses a certain group of subcategories, because the subcategory is short statements of the content of the essay. Categories and subcategories are interrelated by general content and the meaning of the text.

Kompetencijos sampratos ir struktūros teorinė apibrėžtis

Moksliniuose tyrimuose (Petkevičiūtė, 2006, Bakanauskienė, 2003) kompetencijos ir karjera nagrinėjama dažniausiai organizacijos lygmeniu. Didėjant konkurencijai karjera tampa vis svarbesnė vaikystės pedagogikos absolventams. Dar tebestudijuodami universitete, jie pradeda ieškoti laisvų darbo vietų viešajame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje. Jų paieškos rezultatas – įsidarbinimas yra suprantamas kaip profesinės karjeros projektavimo pradžia. N. Petkevičiūtė (2006) karjerą siūlo nagrinėti dviem aspektais ir žvelgti į ją iš specialybės ar organizacijos pozicijų.

Karjeros planavimas *specialybės ar organizacijos* kontekste apima labai platų žmogaus gyvenimo veiklos etapą. Tai nuolatinis profesinis tobulėjimas karjeros procese, nes tik supratęs sėkmingas profesinės veiklos ypatybes darbuotojas gali projektuoti ir tolesnės karjeros tikslus. *Individualioji*, arba *asmeninė*, karjeros projektavimo kompetencija pradeda reikštis jau pačiuose pirmuosiuose žmogaus profesinės veiklos etapuose, t. y. renkantis profesiją mokykloje, vėliau – universitete, o jį baigus – ieškant tinkamos profesinės veiklos darbo rinkoje.

Pasak N. Petkevičiūtės ir I. Bakanauskienės (2003, p. 16), būtent vienas esminių mūsų gyvenimo pasirinkimų ir yra profesinės karjeros pasirinkimas. Jų nuomone, „šis pasirinkimas apibrėžia mūsų sėkmę ir nesėkmę, darbą ar nedarbą, džiaugsmą ar neviltį bei lemia mūsų ekonominę identitetą“. Ilgą laiką karjeros valdymo subjektu būdavo suprantama tik organizacija, o nūdienos sąlygomis vis labiau tiriama paties individo valdoma asmeninė karjera: gyvenimo tikslas, jo vertinimas, individualaus tobulėjimo siekiai ir vertybės.

Mokslininkės (Augienė, Bobrova, Gumuliauskiene et al., 2002, p. 18) apibūdina asmeninės-profesinės kompetencijos esmę ir teigia, jog „tai savęs vertinimas (asmeninės žmogaus savybės), nusistatymas produktyviai dirbti, motyvavimas, mokslo bei tobulėjimo siekis ir darbe, ir už jo ribų“. Asmeninei kompetencijai (karjeros kompetencijų projektavimo kontekste) priskiriama ir *edukacinė kompetencija*, kurią Herr, Cramer (1997), R. Kučinskienė, (2003), Patton (2001) supranta kaip: savarankiškumo, individualumo, darbo laiko planavimo, situacijos ir problemų analizės, saviugdos raišką. Kiti mokslininkai (Sakalas, Šalčius, 1997) analizuoja individualias savybes kaip svarbų profesinės karjeros projektavimo veiksnį. Jie aiškina, jog būtent minėtos

Theoretical Definition of the Conception and Structure of Competence

In scientific researches (Petkevičiūtė, 2006, Bakanauskienė, 2003) competences and career are most often analysed at the level of the organisation. While competition is increasing, career becomes increasingly more important for graduates of childhood pedagogy. Still studying at the university, graduates start looking for free workplaces in the public sector of pre-school education services. The result of their search – employment – is understood as the beginning of designing the professional career. Petkevičiūtė (2006) proposes to analyse career in two aspects and view it as related to speciality or as organisational.

Career planning in the context of *speciality or organisation* encompasses a very broad stage of the man's life activities. It encompasses a constant in-service training in the career process because only having understood the peculiarities of successful professional activities the employee can design further aims of career. *Individual or personal* competence of career planning starts manifesting itself already in the very first stages of the man's professional activities; i.e., choosing the profession at school, later, at the university and still later, searching for a suitable professional activity in the labour market.

According to N. Petkevičiūtė and I. Bakanauskienė (2003, p. 16) namely one of the essential choices of our life is the choice of the professional career. In their opinion, “*this choice defines our success and failure, employment and unemployment, joy or despair and determines our economical identity*”. For a long time it was considered that the only subject of career management was the organisation, while in today's conditions personal career managed by the very individual is increasingly surveyed: life goal, its evaluation, endeavours and values of individual development.

Researchers (Augiene, Bobrova, Gumuliauskiene et al., 2002, p. 18) describe the essence of the personal-professional competence and state that “this is self-assessment (the man's personal features), orientation towards productive work, motivation, striving for science and improvement both at work and beyond it”. *The educational competence* is also attributed to the personal competence (in the context of designing career competences). According to Herr, Cramer (1997), Kučinskienė, (2003), Patton (2001) the educational competence is manifestation of self-dependence, individuality, planning of working hours, analysis of the situation and problems, and self-education. Other scientists (Sakalas, Šalčius, 1997) analyse individual features as an important factor of professional career designing. They explain that namely the above mentioned features “provide the employee with

savybės „suteikia darbuotojui individualumą“. Tačiau labai svarbios yra ir moralinės savybės – valia, energija, atsakomybės jausmas, pareigingumas ir kt. Individualios savybės sudaro asmeninės karjeros kompetencijų pagrindą, kuri visų pirma turėtų atsiskleisti karjeros projektavimo procesuose, susijusiuose su darbo vietos paieška ar jos kūrimo galimybėmis.

Profesinę kompetenciją sudaro specifiniai profesiniai gebėjimai ir savybės, susijusios su žmogaus darbine veikla (Augienė ir kt., 2002). Ši kompetencija reikalinga konkreitiems profesiniams uždaviniams spręsti ar veiklą atlikti. A. Sakalo (2003) nuomone, „profesinė kompetencija yra gebėjimas sėkmingai dirbti vienoje ar keliose veiklos srityse, t. y. atlikti imonei reikalingus darbus. Profesinė kompetencija formaliai išreiškiama išsilavinimo, kvalifikacijos kėlimo lygiu ir patyrimu“ (p. 116). Profesinės kompetencijos sričiai priskiriamos gebėjimų, įgūdžių ir žinių taikymo galimybės tuo metu paklausioje profesinėje veikloje.

Profesinės kompetencijos pagrindus ir tobulėjimo galimybes vaikystės pedagogams suteikia universitetinės studijos ir studijų programos. Pastarųjų sudarymo pagrindą lemia specialistui būtinos profesinės žinios, gebėjimai, vertybės. Tai profesinei kompetencijai svarbūs psichokognityviniai dariniai, kurie gali reikštis įvairiose veiklose, labiau ar mažiau susijusiose su profesinės veiklos sfera.

Socialinė kompetencija, A. Sakalo (2003, p. 117) nuomone, „pratęsia profesinę kompetenciją. Ji apibūdina mokėjimą dirbti su bendradarbiais, vadovais, klientais ir sukurti atitinkamą imonės klimatą“. Socialinės kompetencijos raiškoje yra svarbu, ar darbuotojas siekdamas tikslų yra linkęs kooperuotis ir dirbti grupėse. Todėl itin reikšmingi darbuotojų tarpusavio santykiai, kurių pagrindą sudaro gebėjimas bendrauti su kitais žmonėmis. Mokslininko nuomone, socialinė kompetencija lemia ir profesinės kompetencijos raišką. Savo struktūra ji yra itin sudėtinga. Čia ypač svarbūs tokie gebėjimai: mokėjimas bendrauti, įtikinti, motyvuoti, komunikuoti. Socialinės kompetencijos sričiai taip pat priskiriami dar ir kiti gebėjimai: konfliktų sprendimas, sprendimų priėmimas, kalbinių ir elgesio gebėjimų derinimas, diskusijų vedimas, ryšiai su aplinka ir kitais žmonėmis. H. R. Benard (2000) socialinėje kompetencijoje ypatingą dėmesį skiria santykių palaikymo įgūdžiams, ypač tokiems, kaip: reagavimas į kitus, gebėjimas sukelti pozityvias reakcijas, lankstumas, empatija, rūpestis kitais, bendravimo įgūdžiai, humoro jausmas. E. Ilgiuvienė (2006, p. 6)

individuality“. However, moral characteristics – will, energy, the feeling of responsibility, dutifulness, etc. – are also very important. Individual features form the basis for personal career competences, which in the first place should be disclosed in career designing processes related to search for workplace or its creation possibilities.

The professional competence is made up of specific professional abilities and features related to the man's work activities (Augienė et al., 2002). This competence is necessary for solution of concrete professional tasks or performance of activities. According to A. Sakalas (2003), “professional competence is the ability to successfully work in one or several activity areas; i.e., to carry out works necessary for the company. Professional competence is formally expressed by the level of education and qualification and experience” (p. 116). Possibilities of applying abilities, skills and knowledge in the professional activities that are most demanded at that time are attributed to the professional competence area.

Childhood pedagogues are provided with foundations of the professional competence and improvement possibilities in university studies and study programmes. The latter are based on professional knowledge, abilities, values necessary for the specialist. These are psycho-cognitive formations that are important for the professional competence, which can manifest themselves in various activities that are to a bigger or lesser extent related to the professional activity area.

In A. Sakalas' (2003, p. 117) opinion, the social competence “extends the professional competence. It describes the ability to work with co-workers, authorities, clients and create a corresponding atmosphere in the enterprise”. In manifestation of the social competence it is important if the employee seeking goals is inclined to cooperate and work in groups. Therefore, employees' interrelationships, which are based on the ability to communicate with other people, become particularly important. In the scientist's opinion, the social competence also determines manifestation of the professional competence. By its structure it is particularly complex. Here the following abilities are particularly important: the ability to communicate, persuade, motivate. In addition, other abilities are also attributed to the social competence area: conflict resolution, decision making, combination of linguistic and behavioural abilities, conducting of discussions, relations with the surrounding environment and other people. Scientist Benard (2000) in the social competence pays particular attention to skills of maintaining relationships and in particular to such as reaction to others, the ability to

apibendrinama socialinės kompetencijos turinį aiškina, jog žmogus, „turintis aukštą socialinę kompetenciją, visuomet pasiekia užsibrėžtų tikslų, įgyja statusą ir sukuria pilnaverčius tarpusavio santykius su kitais žmonėmis“.

Valdymo kompetencija dažnai vadinama vadybine. A. Sakalas (2003, p. 120) nurodo, jog ji yra „kompleksinė ir apima tam tikro lygio pareigybei reikalingą profesinę, asmeninę ir socialinę kompetenciją“. Jo nuomone, visos kompetencijos papildo viena kitą, o jų visuma ir kompleksiskumas leidžia lengviau darbuotojui reaguoti į darbo rinkos pokyčius bei projektuoti darbo vietos paieškos procesus.

Vadybinė, verslumo kompetencija yra ypač svarbi pedagogui, nes praplečia pedagoginės veiklos ribas. Jos kontekste pedagogas suprantamas kaip specialistas, išmanantis valdymo ir vadovavimo procesus bei gebantis prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių. P. Jucevičienė (2005, p. 33) nurodo, jog populiarėja nuomonė, kad „pedagoginei veiklai reikia vis daugiau vadybinių kompetencijų“. Todėl ji siūlo jau universitetinėse studijose pedagogui diegti požiūrį į save kaip vadybinės veiklos atlikėją. Akcentuojama, jog pedagogai privalo būti organizatoriai, planuotojai bei ugdymo proceso vadybininkai.

Vaikystės, kaip ir kitiems pedagogams, yra svarbios visos karjeros projektavimo kompetencijos (asmeninė, socialinė, profesinė, vadybinė). Jos įgalina šį pedagogą dalyvauti darbo paieškos procesuose bei projektuoti darbo vietas, o kartu numatyti ir naujos karjeros galimybes. Studijų procese vaikystės pedagogai turi galimybių įgyti visas šias minėtas karjeros projektavimo kompetencijas, kurios vaidina svarbų vaidmenį darbo vietos projektavimo ar kūrimo procesuose. L. Liukinevičienė (2003, p. 6) nurodo, jog universitetinių studijų metu būsimesiems specialistams itin svarbu tikslingai planuoti ir realizuoti savo karjerą. To jie mokosi kasdien, aktyviai dalyvaudami studijų procese, suteikiamame galimybių įgyti teorinių žinių bei išbandyti jų taikymo praktikoje variantus. Jos nuomone, tokia studijų procese studentai tampa kūrybiški ir ambicingi profesinės karjeros tikslų kėlimo bei jų siekimo procesuose.

Vaikystės pedagogikos specialybės studentų kompetencijų raiška kuriant darbo vietą

Panagrinėsime profesinės kompetencijos raišką, studentams orientuojantis į darbo vietą privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje (žr. 1 lent.).

arouse positive reactions, flexibility, empathy, care of others, communication skills, the sense of humour. Generalising the content of the social competence, Ilgiuvienė (2006, p. 6) explains that the man “who has high social competence always reaches set goals, acquires status and develops full-fledged interrelationships with other people”.

Management competence is often referred to as managerial. Sakalas (2003, p.120) indicates that it is “complex and encompasses professional, personal and social competence necessary for a certain level of position”. In his opinion, all competences supplement each other and their totality and complexity enable the employee to react to changes in the labour market easier and design processes of search for a workplace.

Managerial, enterprise competence is particularly important for the teachers because it expands the limits of pedagogical activity. In its context the teacher is understood as a specialist who has knowledge of management and supervision and is able to adjust to changes in the labour market. Jucevičienė (2005, p. 33) indicates that the opinion that “pedagogical activities require increasingly more managerial competences” is becoming more popular. Therefore, she proposes that already in university studies it should be rooted that teachers are performers of managerial activities. This way it is emphasised that teachers have to act as organisers, planners and managers of the educational process.

All career designing competences (personal, social, professional, managerial) are important for childhood pedagogues like for other pedagogues. They enable this teacher to take part in job search processes and design workplaces and at the same time to foresee new career possibilities. In the study process childhood pedagogues have possibilities to acquire all these above mentioned career designing competences which play an important role in the processes of designing or creating the workplace. Liukinevičienė (2003, p. 6) indicates that during university studies prospective specialists find it particularly important to purposefully plan and implement their career. This is what they are learning every day, actively participating in the study process, which provides with the possibilities to acquire theoretical knowledge and try out their application variants in practice. In her opinion, in such study process students become creative and ambitious in the processes of setting and seeking professional career goals.

Manifestation of Competences of Students Studying Childhood Education Speciality, Designing the Workplace

We shall analyse manifestation of the professional competence when students are orienting to the workplace in the private sector of pre-school education services (Table 1).

1 lentelė. Profesinės kompetencijos raiška projektuojant darbo vietą (N = 24)
 Table 1. Manifestation of Professional Competence, Designing a Workplace (N=24)

Eil. nr. No.	Kategorija Category	Sk. No.	Subkategorija Subcategory	Teiginiai (kalba netaisyta) Statements (language is not corrected)
1.	Valstybinio vaikų darželio veiklos trūkumai Shortcomings of activities of the public nursery	5	Darželio statusas ir paskirtis Status and purpose of the nursery	[Darželis – vyriausybinių įstaiga] [Nursery is a governmental institution]
			Globėjais tampa auklėtojai Foster parents are educators	[Darželis <...>, kur tėvai palieka savo vaikus auklėtojų globai] [Educators cannot communicate with every child individually]
			Individualaus bendravimo su vaikais galimybių stoka Lack of possibilities of individual communication with children	[Auklėtojos negali bendrauti su kiekvienu vaiku individualiai] [Educators cannot communicate with every child individually]
			Dėmesio stoka individualiems vaikų gebėjimams Lack of attention to children's individual abilities	[Vaikas neturi galimybės realizuoti savo gebėjimų] [The child does not have a possibility to use his/her abilities]
			Stresinė situacija tėvams Stressful situation for parents	[Tėvams sunku atiduoti vaiką į svetimas rankas] [Parents find it difficult to give a child to foreign hands]
2.	Privataus vaikų darželio privalumai Advantages of the private nursery	10	Tėvų švietimas Parents' education	[Kuriama darželio biblioteka vaikams ir tėvams] [The library of the nursery is founded for children and parents]
			Muzikinis ugdymas Musical education	[Reikia lavinti vaikų muzikinius gebėjimus, ugdyti meilę aplinkai] [Children's musical abilities, love for the environment have to be developed]
			Choreografinis ugdymas Choreographic education	[Ugdoma choreografija] [Choreography is being developed]
			Kūrybiškumo ugdymas Development of creativity	[Skatinamos vaiko kūrybinės galios] [Vaikai mokomi rankdarbių] [The child's creative powers are being developed]; [Children are being taught needlework]
			Savarankiškumo ugdymas Development of independence	[Mokoma buities (savo daiktų priežiūra, darbo vietos tvarkymas ir t. t.)] [Mode of life is being taught (care of one's things, tidying the workplace, etc.)]
			Mandagaus elgesio ugdymas Development of polite behaviour	[Ugdomas elementarus mandagumas] [Elementary politeness is being taught]
			Žaidimai grupėje Games in the group	[Didaktiniai žaidimai lavina suvokimą, mąstymą] [Didactic games develop perception, thinking]
			Teigiamų emocijų reiškimas Expression of positive emotions	[<...> nuoširdesnės vaikų emocijos] [<...> children's emotions are more sincere]
			Vaikų poreikių tenkinimas Meeting children's needs	[Ugdymas, orientuotas į vaiko poreikius] [Education, oriented to the child's needs]
			Vaizdinių priemonių gausa Abundance of visual aids	[Darželio ugdyme gausu vaizdinių priemonių] [There is an abundance of visual aids in nursery education]

Studentų profesinės kompetencijos raiška atskleidžiama tokių kategorijų pagrindu, kaip: „Valstybinio vaikų darželio trūkumai“ ir „Privataus vaikų darželio privalumai“. Profesinės kompetencijos turinys valstybiniame ikimokyklinio ugdymo sektoriuje atskleidžiamas tokia subkategorija: „darželio statusas ir paskirtis“, nes darželis, studentų nuomone, yra „vyriausybinių organizacija“. Dėl šių ypatybių tėvams yra būdinga „stresinė situacija“, nes jiems „sunku atiduoti vaiką į svetimas rankas“. Be to, studentai pažymi ir „dėmesio stoką individualiems vaikų gebėjimams“, nes „vaikas neturi galimybės save realizuoti“. Subkategorijoje „Individualaus bendravimo su vaikais galimybių stoka“ nurodoma, jog „auklėtojos negali bendrauti su kiekvienu vaiku individualiai“. Taigi atskleisdami profesinės kompetencijos raišką, įsidarbinant valstybiniame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje, studentai išsamiai išanalizuoja trūkumus, iš kurių svarbiausi, jų nuomone, yra: tėvams nepalanki situacija, kai reikia pasikliauti auklėtojų, kurių profesinės kompetencijos nėra jiems žinomos, paslaugomis. Kitas svarbus valstybinio darželio veiklos trūkumas – nepakankama orientacija į vaikų individualiuosius poreikius, kuriuos sąlygoja bendravimo su vaikais galimybių stoka. Studentai taip pat nurodo minėtų trūkumų priežastis, būtent – ikimokyklinės įstaigos valstybinis statusas bei jo paskirtis tenkinant šių paslaugų poreikį kuo didesniai tėvų ir vaikų skaičiui.

Kategorijoje „Privataus darželio privalumai“ studentai išryškina privalumus, nurodydami vaikų ugdymo sferų įvairovę: „muzikinis, choreografinis, kūrybiškumo ugdymas“, „mandagaus elgesio ugdymas“. Studentams taip pat yra labai svarbu ir vaikui patrauklių metodų naudojimas (subkategorija „Žaidimai grupėje“), iš kurių vieni svarbiausių yra „*didaktiniai žaidimai lavina suvokimą, mąstymą*“. Be to, studentai atkreipia dėmesį ir į tinkamos emocinės aplinkos sudarymą (subkategorija „Teigiamų emocijų reiškimas“), modernių vaikų ugdymo sistemų taikymą, kuris orientuotas į vaikų poreikius (subkategorija „Vaikų poreikių tenkinimas“), materialinės bazės turtinimą (subkategorija „Vaizdinių priemonių gausa“). Be to, studentai išvelgia ir tokį privačios ikimokyklinės įstaigos privalumą, kaip tėvų švietimas. Jų nuomone, tokia darželyje gali būti „*įkuriama darželio biblioteka vaikams ir tėvams*“. Tokiu būdu studentai išvelgia potencialias galimybes profesinės kompetencijos raiškai įvairiose srityse: vaikų ugdymo, tėvų švietimo, materialinės bazės turtinimo, naujų, į vaiką orientuotų

Manifestation of students' professional competence is disclosed on the basis of such categories as: “shortcomings of activities of the public nursery” and “advantages of the private nursery”. The content of the professional competence in the public pre-school education sector discloses the subcategory “status and purpose of the nursery”, because in students' opinion, the nursery is a “governmental institution”. Due to these peculiarities, parents face a “stressful situation” because they “find it difficult to give a child to foreign hands”. Besides, students also notice “lack of attention to children's individual abilities”, because “the child does not have a possibility to use his/her abilities”. In the subcategory “lack of possibilities of individual communication with children” it is indicated that “educators cannot communicate with every child individually”. Thus, disclosing manifestation of professional competence, finding employment in the public pre-school education sector, students exhaustively analyse shortcomings, the most important of which in their opinion are the situation unfavourable to parents when they have to rely on educators' services, whom they insufficiently know and whose professional competencies are unknown. Another important shortcoming of nursery activities is insufficient orientation to children's individual needs, which is determined by a lack of communication possibilities with children. Students also indicate reasons of the above mentioned shortcomings and namely the status of the pre-school institution and its purpose, meeting the demand of these services for as big number of parents and children as possible.

In the category “advantages of the private nursery” students highlight advantages, indicating the diversity of children's education areas: “musical, choreographic, creative education”, “teaching polite behaviour”. Students also find it very important to use methods that are attractive to the child (subcategory “games in the group”), the most important of which are “*didactic games develop perception, thinking*”. Besides, students also pay attention to creation of suitable emotional environment (subcategory “expression of positive emotions”), application of children's modern education systems, which is directed to children's needs (subcategory “meeting children's needs”), enrichment of resources (subcategory “abundance of visual aids”). In addition, students also envisage such advantage of the private pre-school institution as parents' education. In their opinion, in such nursery “*the nursery library for children and parents can be founded*”. This way students envisage potential possibilities for manifestation of the professional competence in various areas: children's education, parents' education, enrichment of resources, application of new child-centred education systems, creation of emotional

ugdymo sistemų taikymo, vaikui reikšmingos emocijų atmosferos kūrimo, individualių santykių su tėvais ir vaikais palaikymo. Be to, studentai pažymi ir ugdomąjį poveikį tokiems vaiko asmenybės bruožams, kaip kūrybiškumas (subkategorija „Kūrybiškumo ugdymas“), nes yra „skatinamos vaiko kūrybinės galios“, „vaikai mokomi rankdarbių“. Studentai mano, jog būtent kūrybinio pobūdžio veikloje yra ugdomos tokios vaikų asmeninės savybės, kaip: susikaupimas, atidumas, išsiklausymas, bendradarbiavimas.

Paanalizuosime studentų *socialinės kompetencijos* (žr. 2 lent.) raišką, projektuojant darbo vietą privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje.

atmosphere that is significant to the child, maintaining individual relationships with parents and children. Besides, students notice the educational impact on such child's features as creativity (subcategory "development of creativity") because "the child's creative powers are being promoted", "children are being taught needlework". Students think that namely in creative type of activities such children's personal features are developed as concentration, carefulness, listening, and cooperation.

We shall analyse manifestation of students' *social competence* (Table 2), designing a workplace in the private sector of pre-school education services.

2 lentelė. Socialinės kompetencijos raiška projektuojant darbo vietą (N = 24)
Table 2. Manifestation of Social Competence, Designing a Workplace (N=24)

Eil. nr. No.	Kategorija Category	Sk. No.	Subkategorija Subcategory	Teiginiai (kalba netaisyta) Statements (language is not corrected)
1.	Valstybiniame darželyje nesiorientuojama į vaikų poreikius Public nursery does not orientate to children's needs	3	Dėmesio vaikams stoka Lack of attention to children	[Darželiuose trūksta dėmesio vaikams] [There is a lack of attention to children in nurseries]
			Auklėtojų etatų mažinimas Didelės vaikų grupės Reduction of educator's jobs Big groups of children	[Mažinami etatai, taupomi pinigai, mažinama auklėtojų] [The number of job places is being reduced, money is being saved, there are less educators] [Viena auklėtoja nepajėgi prižiūrėti apie 20 vaikų] [One educator is not able to look after about 20 children]
			Moterų nedarbo situacija Situation of women's unemployment	[Vaikų nuo 15 iki 30 <...>] [Children from 15 to 30 <...>] [Daugelis merginų ar moterų ieško auklės darbo] [Many girls or women are looking for the educator's work]
2.	Privataus darželio lankymas garantuoja vaikų ateitį Attendance of the private nursery ensures children's future	4	Geresnė adaptacija mokykloje Better adaptation at school	[Darželį lankantiems vaikams vėliau lengviau adaptuoti mokykloje] [Children who attend find it easier later to adapt at school]
			Vaikų lavinimo kokybė Quality of children's education	[Vaikai lavėja ir po truputį tampa asmenybėmis] [Children are being educated and slowly turn into personalities] [Lankantiems privačius darželius vaikams yra geresnės galimybės plėsti akiratį] [Children who attend private nurseries have better possibilities to expand their worldview and better care possibilities]
			Visapusiškas ugdymas Versatile education	[Išugdomas visapusiškai visavertis individas] [Individual who is full-fledged in all aspects is being educated]
3.	Darželio aplinkos priartinimas prie namų aplinkos Approach of nursery environment to home environment	2	Saugi darželio aplinka Safe environment of the nursery	[Darželis vaikui – antrieji namai. Sukuriama jauki ir saugi aplinka] [Nursery to the child is the second home. Cosy and safe environment is created]
			Ugdymas gamtinėje aplinkoje Education in natural environment	[Ravi darželius, prižiūri gyvūnelius, susipažįsta su gamtoje esančiais augalais ir gyvūnais] [Weed flower beds, take care of animals, familiarise with plants and animals in the nature]

2 lentelės tęsinys
Continued of the Table 2

Eil. nr. No.	Kategorija Category	Sk. No.	Subkategorija Subcategory	Teiginiai (kalba netaisyta) Statements (language is not corrected)
4.	Palanki auklių situacija darbo rinkoje Favourable babysitters' situation in the labour market	2	Vaikų priežiūros tradicijos Children's care traditions	[Lietuvoj vaikus daugiausia prižiūri auklės] [In Lithuania children are mostly looked after by babysitters]
			Auklėtojų pasiūlos situacija Situation of babysitters' demand	[<...> vaikai vedami pas aukles į namus] [<...> children are being taken to babysitters' homes]
				[Auklę nesunku rasti, nes didelis nedarbas] [It is not difficult to find a babysitter because unemployment has increased]
5.	Kvalifikuotų auklių stoka Lack of qualified babysitters	1	Auklių išsilavinimo stoka Lack of babysitters' education	[Sunku rasti išsiauklėjusių <...> auklę] [It is difficult to find an educated <...> babysitter]
				[Sunku rasti turinčių išsilavinimą auklę] [It is difficult to find a babysitter who has education]
6.	Auklių atsakomybės stoka prižiūrint vaikus Lack of babysitters' responsibility in childcare	1	Priežiūros kokybės stoka Lack of quality of care	[<...> išsiblaškiusios, nepakankamai prižiūrinčios vaikus] [<...> absent-minded, insufficiently looking after children]
			Atsakomybės stoka Lack of responsibility	[Dabartinės auklės yra neatsakingos] [Today's babysitters are not responsible]
7.	Vaikų lygių galimybių nepaisymas privačiame darželyje Disregard of children's equal opportunities in the private nursery	2	Pasiturinčių tėvų vaikai Children of well-off parents	[Vaikai – pasiturinčių tėvų, nes reikia darželį išlaikyti] [Children are from well-to-do families because the nursery has to be kept up]
			Gabūs vaikai Gifted children	[Vaikai atrenkami pagal tam tikrus kriterijus (amžius, gebėjimas bendrauti, kaip paklūsta taisyklėms, žinių lygis, sveikatos būklė)] [Children are selected according to certain criteria (age, the ability to communicate, how they obey the rules, the level of knowledge, the state of health)]

Studentų socialinės kompetencijos raišką apibūdinančios kategorijos ir subkategorijos yra orientuotos tiek į valstybinį, tiek ir į privatų ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektorių, nurodant tiek viename, tiek kitame sektoriuose egzistuojančius trūkumus bei privalumus (kategorijos „Valstybiniame darželyje nesiorientuojama į vaikų poreikius“, „Vaikų lygių galimybių nepaisymas privačiame darželyje“, „Kvalifikuotų auklių stoka“). Taigi studentai projektuodami darbo vietą privačiame ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje visų pirma jį lygina su valstybiniu ir nurodo vieną pagrindinių valstybinio paslaugų sektoriaus įstaigų trūkumų, t. y. orientavimąsi į masiškumą, reiškiantį paslaugų prieinamumą kuo didesniai vaikų skaičiui. Šios kategorijos prasmės atskleidžia tokios subkategorijos, kaip: „Dėmesio vaikams stoka“, „Auklėtojų etatų mažinimas“, „Didelės vaikų grupės“ („<...> apie 20 vaikų“). Taigi studentai kritiškai vertina valstybiniuose vaikų darželiuose vyraujančią racionalų finansinį išteklių valdymą („Mažinami etatai, taupomi pinigai, mažinama auklėtojų“). Jie nurodo, jog tokio valdy-

Categories and subcategories describing manifestation of students' social competence are oriented both to public and private pre-school education services sector, indicating shortcomings and advantages in both sectors (categories “public nursery does not orientate to children's needs”, “disregard of children's equal opportunities in the private nursery”, “lack of qualified babysitters”). Thus, designing the workplace in the private sector of pre-school education services, students first of all compare it with the public nursery and indicate one of the main shortcomings of public institutions providing services; i.e. orientation to mass character, which means availability of services for as big number of children as possible. Meanings of this category are disclosed by the following subcategories: “lack of attention to children”, “reduction of educator's jobs”, “big groups of children” (“<...> about 20 children”). Thus, students critically evaluate rational management of financial resources dominating in public nurseries (“the number of job places is being reduced, money is being saved, there are less educators”). They indicate that the consequence of such management is that children's

mo pasekmė – per didelės vaikų (iki 20–30) grupės, o „viena auklėtoja nepajėgi prižiūrėti apie 20 vaikų“. Studentai pažymi, jog dėl šios priežasties atsiranda toks reiškinys, kaip „Dėmesio vaikams stoka“, dėl kurio nukenčia vaikų ugdymo kokybė valstybiniuose vaikų darželiuose.

Studentų socialinės kompetencijos raišką projektuojant darbo vietą privačiame sektoriuje apibūdina tokios kategorijos, kaip: „Privataus darželio lankymas garantuoja vaikų ateitį“, „Darželio aplinkos priartinimas prie namų aplinkos“, „Palanki auklių situacija darbo rinkoje“, „Kvalifikuotų auklių stoka“. Taigi studentai visų pirma išvelgia privataus vaikų darželio privalumus, nes nurodo, jog aplinka yra saugi (subkategorija „Saugi darželio aplinka“), todėl „*darželis vaikui – antrieji namai*“. Sukuriama jauki ir saugi aplinka, ugdymas vyksta gamtinėje aplinkoje („*Ravi darželius, prižiūri gyvūnėlius, susipažįsta su gamtoje esančiais augalais ir gyvūnais*“). Tačiau studentai nurodo ir trūkumus, kuriuos išreiškia tokios kategorijos, kaip: „Auklių atsakomybės stoka prižiūrint vaikus“, „Vaikų lygių galimybių nepaisymas privačiame darželyje“, „Kvalifikuotų auklių stoka“. Kategorijoje „Palanki auklių situacija darbo rinkoje“ studentai akcentuoja auklės instituto svarbą nūdienos Lietuvos situacijoje („*<...> vaikai vedami pas auklės į namus*“). Kategorijoje „Palanki auklių situacija darbo rinkoje“ apibūdinama padidėjusi šios profesijos pasiūla ir teigiama, jog „*auklę nesunku rasti, nes didelis nedarbas*“. Jie nurodo, jog „Daugelis merginų ar moterų ieško auklės darbo“. Studentai teigia, jog Lietuvoje dėl vaikų vietos stygiaus valstybiniame ikimokykliniame ugdymo paslaugų sektoriuje stipriai reiškiasi vaikų priežiūros tradicija namuose („*Lietuvoj vaikus daugiausia prižiūri auklės*“). Tačiau studentai vertina ne tik padidėjusią auklių pasiūlą, bet nurodo ir kvalifikuotų auklių stygių (kategorija „Kvalifikuotų auklių stoka“). Jie aiškina, jog „*sunku rasti išsiauklėjusią <...> auklę*“, „*sunku rasti turinčią išsilavinimą auklę*“. Absolventai nagrinėja ir tokio reiškinio kaip kvalifikuoto auklių instituto nebuvimo pasekmes Lietuvoje (kategorija „Auklių atsakomybės stoka“) ir nurodo, jog „*dabartinės auklės yra neatsakingos*“ (subkategorija „Atsakomybės stoka“), „*<...> išsiblaškiusios, nepakankamai prižiūrinčios vaikus*“ (subkategorija „Priežiūros kokybės stoka“).

Taigi, vaikystės pedagogikos specialybės studentų socialinių kompetencijų turinys yra gana platus tokiose srityse, kaip: analizuojant būtinas sąlygas auklės darbo vietos kūrimui privačiame ikimokykliniame sektoriuje, aukštos kvalifikacijos auklių, galinčių teikti

groups become too big (up to 20-30 children), and that “one educator is not able to look after about 20 children”. Students notice that due to this reason there is such phenomenon as “lack of attention to children”, due to which quality of children’s education in public nurseries worsens.

Manifestation of students’ social competence, designing a workplace in the private sector is described by such categories as: “attendance of the private nursery ensures children’s future”, “approach of nursery environment to home environment”, “favourable babysitters’ situation in the labour market”, “shortage of qualified babysitters”. Thus, first of all students envisage advantages of the private nursery because they indicate that the environment is safe (subcategory “safe environment of the nursery”); therefore, “*the nursery for the child is the second home*”. Cosy and safe environment is created, education takes place in the natural environment (“*weed flower beds, take care of animals, familiarise with plants and animals in the nature*”). However, students indicate shortcomings as well, which are expressed by such categories as “lack of babysitters’ responsibility in childcare”, “disregard of children’s equal opportunities in the private nursery”, “shortage of qualified babysitters”. In the category “favourable babysitters’ situation in the labour market” students emphasise the importance of the babysitter’s institution in today’s situation in Lithuania (“*<...> children are being taken to babysitters’ homes*”). In the category “favourable babysitters’ situation in the labour market”, the worsened supply of this profession is described and it is stated that “it is not difficult to find a babysitter due to increased unemployment”. They indicate that “many girls or women are looking for a babysitter’s job”. Students state that in Lithuania due to the lack of places for children in the public sector of pre-school education services the tradition of children’s care at home manifests itself considerably (“*in Lithuania children are mainly taken care of by babysitters*”). However, students indicate both the increased supply of babysitters and the lack of qualified babysitters (category “lack of qualified babysitters”). They explain that “*it is difficult to find an educated <...> babysitter*”. Graduates also analyse the consequences of absence of such phenomenon as the qualified institution of babysitters in Lithuania (category “shortage of babysitters’ responsibility” and indicate that “*today’s babysitters are not responsible*” (subcategory “lack of responsibility”), “*<...> absent minded, insufficiently taking care of children*” (subcategory “lack of quality of care”).

Thus, the content of social competences of students of childhood pedagogy speciality is quite broad in such areas as: the analysis of conditions necessary for designing the babysitter’s workplace in the private pre-school sector, the necessity of highly qualified

kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas tėvams ir vaikams, būtinumas. Studentai visų pirma išanalizuoja auklių paklausą ir pasiūlą darbo rinkoje, konstatuoja tiek pasiūlos, tiek paklausos egzistavimą. Tačiau išvelgia ir vyraujančią prieštaravimą tarp išsiplėtojusios privačių ikimokyklinio ugdymo paslaugų rinkos poreikių ir kvalifikuotų auklių stygiaus darbo rinkoje. Jie supranta, jog egzistuojant tiek pasiūlai, tiek ir paklausai darbo rinkoje kvalifikuotų auklių stygius yra vienas svarbiausių trukdžių, steigiant privačias ikimokyklinio ugdymo įstaigas, orientuotas į individualius vaikų ugdymosi poreikius bei jų ugdymo sferų pasiūlos įvairovę. Atkreipiamas dėmesys ir į privačių vaikų darželių veikloje vyraujančią orientaciją į tam tikrą tėvų ir vaikų kaip paslaugos vartotojų segmentą, t. y. „*vaikai – pasiturinčių tėvų, nes reikia darželį išlaikyti*“ ir gabūs vaikai, nes privačių darželių praktikoje dažnas toks reiškinys, kai „*vaikai atrenkami pagal tam tikrus kriterijus (amžius, gebėjimas bendrauti, kaip paklūsta taisyklėms, žinių lygis, sveikatos būklė)*“.

Taigi studentai yra susipažinę su privačių vaikų darželių steigimo praktika Lietuvoje, vyraujančiais vaikų atrankos principais, pažeidžiančiais vaikų lygias galimybes į kokybišką ugdymą. Jie nurodo specialaus išsilavinimo auklėms, teikiančioms ikimokyklinio ugdymo paslaugas tėvams ir vaikams privačiose ikimokyklinėse įstaigose, būtinybę. Vaikystės pedagogikos specialybės studentai orientuojasi ir į tokį privačios ikimokyklinės įstaigos bruožą, kaip aplinkos priartinimas prie namų, ir teigia, jog jie steigdami ikimokyklinio ugdymo įstaigą visų pirma užtikrintų vaikams saugią aplinką, stengtųsi, jog vaikų darželis būtų patrauklus tėvams ir vaikams. Todėl daug dėmesio skirtų vaikų ugdymui gamtinėje aplinkoje, kuri yra ypač svarbi miesto vaikams, orientuotųsi aplinką, kurioje vaikai galėtų susipažinti su naminių augalų ir gyvūnais.

Studentai taip pat supranta privataus darželio paskirtį, užtikrinant vaikų sėkmingą mokymąsi ateityje ir argumentuoja šią nuomonę teigdami, jog „privačioje ikimokyklinėje įstaigoje esančios sąlygos garantuoja geresnę adaptaciją mokykloje“, nes tokio tipo įstaigoje yra plėtojamas vaiko pasaulėvaizdis ir vyksta visapusiškas vaiko ugdymas, leidžiantis jam tapti socialiai visaverčiu individu, patiriančiu sėkmę siekiant žinių ir gyvenime.

Paanalizuosime vaikystės pedagogikos studentų vadybinės kompetencijos raišką projektuojant darbo vietą privačiame sektoriuje (žr. 3 lent.).

babysitters who are able to provide quality pre-school education services for parents and children. Students first of all analyse the demand and supply of babysitters in the labour market, state the existence of both demand and supply. However, they also envisage the dominating contradiction between the demand of expanded market of private pre-school education services and the lack of qualified babysitters in the labour market. They understand that where there are both supply and demand in the labour market, the shortage of qualified babysitters is one of the most important hindrances, establishing private pre-school education institutions, oriented to children's individual educational needs and diversity of the supply of their education areas. Attention is also being paid to orientation to a certain segment of parents and children, as users of the service, dominating in the activities of private nurseries; i.e., “*children are of well-off parents because the nursery has to be kept up*” and gifted children because in the practice of private nurseries it is often the case that “*children are selected according to certain criteria (age, the ability to communicate, how they obey the rules, the level of knowledge, the state of health)*”.

Thus, students have familiarised with the practice of founding private nurseries in Lithuania, dominating principles of selecting children, breaching children's equal opportunities to quality education. They indicate the necessity of babysitters with special training, providing pre-school education services for parents and children in private pre-school institutions. Students of childhood pedagogy speciality are orientated to such characteristics of the private pre-school institution as approach of the environment to home and state that establishing the pre-school education institution, they would first of all ensure safe environment for children and seek to make the nursery attractive for parents and children. Therefore, much attention would be paid for children's education in the natural environment, which is particularly important for children from cities; students would orientate to the environment, in which children could familiarise with plants and domestic animals.

Students also understand the purpose of the private nursery, ensuring children's successful learning in the future and justify this opinion stating that “conditions in the private pre-school institution ensure better adaptation at school” because such type of institution develops the child's worldview and the child's versatile education takes place, enabling the child to become a socially full-rate individual, experiencing success in learning and life.

We shall analyse manifestation of the managerial competence of students studying childhood pedagogy, designing a workplace in the private sector (Table 3).

3 lentelė. Vadybinės kompetencijos raiška projektuojant darbo vietą (N = 24)
 Table 3. Manifestation of Managerial Competence, Designing a Workplace (N=24)

Eil. nr. No.	Kategorija Category	Sk. No.	Subkategorija Subcategory	Teiginiai (kalba netaisyta) Statements (language is not corrected)
1.	Darželio steigimo vietos numatymas Foreseeing the place for founding the nursery	5	Darželis privačiame bute Nursery in a private flat	<i>[Patalpa galėtų būti butas]</i> <i>[The premises could be the flat]</i>
				<i>[Darželį gali įsteigti kiekvienas savo namuose <..>]</i> <i>[The nursery can be founded by everyone in his/her home <...]</i>
				<i>[Darželis gali būti 2 kambarių bute]</i> <i>[The nursery – the flat with 2 rooms]</i>
			Kambariai darželiui Rooms for the nursery	<i>[Darželis gali būti 3–4 kambarių bute]</i> <i>[The nursery can be a flat with 3-4 rooms]</i>
				<i>[Reikia apgalvoti, kiek kambarių reikia]</i> <i>[You have to consider the number of rooms for the nursery]</i>
			Darželio higienos reikalavimų atitikimas Correspondence of the nursery to hygiene requirements	<i>[Reikia įsigyti patalpą darželiui, kuris turi atitikti higienos reikalavimus]</i> <i>[You have to acquire premises for the nursery, which would meet hygiene requirements]</i>
			Darželis nuošalioje vietovėje The nursery in a remote area	<i>[Darželis – nuosavas namas nuošalioje vietovėje]</i> <i>[The nursery, private house in a remote area]</i>
Darželis kaime The nursery in the village	<i>[Vaikų darželis kaimo vietovėje]</i> <i>[Nursery in a rural area]</i>			
	<i>[Pirmiausia reikia rasti finansų]</i> <i>[First of all you have to find funding]</i>			
2.	Paslaugų įkainiai Fees for services	4	Mokestis nedidelis Low fee	<i>[Tėvams labai nebrangiai kainuotų (už maistą ir teikiamas paslaugas)]</i> <i>[It would cost not much for parents (for food and provided services)]</i>
			Didelis mokestis High fee	<i>[Mokestis už darželio lankymą nemažas]</i> <i>[The fee for attending the nursery is not inconsiderable]</i>
			Mokestis pagal sutartis The fee according to agreements	<i>[Apmokėjimo suma nurodoma sutartyje su tėvais]</i> <i>[The payable sum is indicated in the agreement with parents]</i>
			Mokestis priklauso nuo to, kiek kartų per dieną vaikas valgo The fee depends on the number of children's meals	<i>[Darželio mokestis priklausytų nuo to, kiek kartų per dieną vaikai valgo]</i> <i>[The nursery fee would depend on how many times per day children eat]</i>
3.	Darželio patalpų išplanavimas Planning of premises of the nursery	3	Atskiri poilsio ir veiklos kambariai Separate rooms for rest and activities	<i>[Vienas kambarys skirtas darbui, kitas aktyviai vaikų veiklai]</i> <i>[One room is for work and another for children's active activities]</i>
			Valgomasis ir higienos kambariai Dining room and hygiene areas	<i>[Pirmame aukšte virtuvė, dušas, tualetas]</i> <i>[A kitchen, a shower, a toilet on the ground floor]</i>
			Poilsio zona The zone of rest	<i>[Viršutiniame namo aukšte vaikų miegamieji]</i> <i>[Children's bedrooms on the top floor of the house]</i>
4.	Paslaugų poreikio analizė Analysis of the need of services	2	Lankančių darželį vaikų paieška Search for children attending the nursery	<i>[Svarbu žinoti, kiek vaikų eis į šį darželį]</i> <i>[It is important to know how many children will go to the nursery]</i>
			Tėvų paieška Search for parents	<i>[Reikia rasti tėvus, kurie sutiktų leisti savo vaikus į privatų darželį]</i> <i>[You have to find parents who would agree to let their children go to the private nursery]</i>
5.	Finansinių šaltinių paieška Search for financial sources	2	Paskolos gavimas Getting a loan	<i>[Reikia pasiimti paskolą ir įsigyti viską, kas reikalinga]</i> <i>[You have to take a loan and get everything you need]</i>
			Artimųjų finansinė parama Financial support of close people	<i>[Galima gauti finansinę paramą iš artimųjų ir giminių. Pirmiausia reikia rasti finansų]</i> <i>[It is possible to get a financial support from close people and relatives; first of all you have to find funding]</i>

3 lentelės tęsinys
Continued of the Table 3

Eil. nr. No	Kategorija Category	Sk. No.	Subkategorija Subcategory	Teiginiai (kalba netaisyta) Statements (language is not corrected)
6.	Darbo trukmės ir dienos režimo numatymas Planning the duration of work and daily routine	2	Darbo dienos trukmės numatymas Planning the duration of the working day	[Sukuriama dienotvarkė. Vaikai renkasi nuo 7 iki 8 val., juos pasiima apie 17 val.] [Daily routine is set from 7-8 a.m. when children come till 5 p.m. when children are taken]
			Vaikų dienos režimo numatymas Planning children's daily routine	[Dienotvarkė: pusryčiai, užsiėmimai, pasivaikščiojimas lauke, pietų miegas, įvairi veikla] [Agenda: breakfast, classes, walk outside, afternoon sleep, various activities]
7.	Rinkodaros elementų taikymas Application of marketing elements	2	Išankstinis apmokėjimas Prepayment	[Už darželį mokama iš anksto už pusę metų] [You pay for the nursery half a year in advance]
			Sutartis raštu A written contract	[Sudaroma raštiška sutartis dėl darželio lankymo] [The written contract is made regarding attendance of the nursery]
8.	Bendradarbiavimas ir ryšiai su kitomis įstaigomis Cooperation and links with other institutions	2	Švietimo skyriaus priežiūros funkcija The department of education carries out the function of supervision	[Darželio veiklą turėtų prižiūrėti švietimo skyrius] [The activities of the nursery should be supervised by the department of education]
			Kooperuotos lėšos su švietimo skyriumi Funds cooperated with the department of education	[Būtų gerai, jei prie darželio išlaikymo prisidėtų švietimo skyrius] [It would be good if the department of education contributes to the keep up costs of the nursery]
			Sutarties sudarymas su gydymo įstaiga Making a contract with the health institution	[Būtų sudaryta sutartis su sveikatos įstaiga] [The contract with the health institution would be made]

Vadybinės studentų kompetencijos raišką apibūdina tokios kategorijos, kaip: „Darželio steigimo vietos numatymas“, „Paslaugų įkainiai“, „Darželio patalpų išplanavimas“, „Paslaugų poreikio analizė“, „Finansiinių šaltinių paieška“, „Darbo trukmės ir režimo numatymas“, „Rinkodaros elementų taikymas“, „Bendradarbiavimas ir ryšiai su kitomis įstaigomis“. Plačiausiai išplėtotas turinys kategorijoje „Darželio steigimo vietos numatymas“. Studentai nurodo, jog steigdami darželį savo namuose jie orientuotųsi į privatų butą (subkategorija „Darželis privačiame bute“) ir į kambarių skaičių jame („Darželis gali būti 3–4 kambarių bute“, „Darželis gali būti 2 kambarių bute). Jie mano, jog butas būtų kaip tinkama patalpa darželiui („Patalpa galėtų būti butas“), ir tiki, jog „darželį gali įsteigti kiekvienas savo namuose“. Be to, studentai atkreipia dėmesį į tai, jog darželio patalpa turi atitikti higienos reikalavimus. Steigdami privačią ikimokyklinio ugdymo įstaigą, jie orientuotųsi tiek į kaimo, tiek į miesto tipo darželį (subkategorija „Darželis kaime“) ir stengtųsi, jog darželio vieta vaikams ir tėvams būtų patraukli (subkategorija „Darželis nuošalioje vietovėje“).

Studentai stropiai išplanuotų patalpas (kategori-

Manifestation of students' managerial competence is explained by such categories as foreseeing the place for founding the nursery, fees for services, planning of premises of the nursery, analysis of the need of services, search for financial sources, planning of the duration of work and daily routine, application of marketing elements, cooperation and links with other institutions. The most developed content is in the category "foreseeing the place for founding the nursery". Students indicate that founding the nursery in their home, they would orientate to a private flat (subcategory "nursery in the private flat") and the number of rooms in it ("the nursery can be the flat with 3-4 rooms", "the nursery – the flat with 2 rooms"). They think that the flat would be suitable premises for the nursery ("the premises could be the flat") and believe that "the nursery can be founded by everyone in his/her home". Besides, students pay attention to the fact that premises of the nursery have to correspond to hygiene requirements. Founding a private pre-school education institution, they would orientate to both rural type and city type nursery (subcategory "nursery in the village") and seek that the place of the nursery is attractive for children and parents (subcategory "nursery in a remote area").

Students would diligently plan premises (category

ja „Darželio patalpų išplanavimas“). Jeigu tai butas, tuomet kambarius paskirstytų taip: „*Vienas kambarys skirtas darbui, kitas aktyviai vaikų veiklai*“, o jeigu tai būtų nuosavas kelių aukštų namas, tuomet aukštus paskirstytų taip: „*pirmame aukšte virtuvė, dušas, tualetas*“, „*viršutiniame namo aukšte vaikų miegamieji*“.

Kitoms likusioms veikloms studentai skirtų beveik vienodą dėmesį (kategorijos: „Paslaugų poreikio analizė“, „Finansinių šaltinių paieška“, „Darbo trukmės ir režimo numatymas“, „Rinkodaros elementų taikymas“, „Bendradarbiavimas ir ryšiai su kitomis įstaigomis“). Ikimokyklinio ugdymo privačias paslaugas studentai sieja su vartotojų poreikiais (kategorija „Paslaugų poreikių analizė“). Tuo tikslu jie atliktų lankančių darželį vaikų paiešką, nes „*svarbu žinoti, kiek vaikų eis į šį darželį*“, ieškotų tėvų, „*<...> kurie sutiktų leisti savo vaikus į privatų darželį*“. Studentai taip pat užsiimtų „*finansinių šaltinių paieška*“ ir ieškotų jų tarp artimų giminių („*Galima gauti finansinę paramą iš artimųjų ir giminių; pirmiausia reikia rasti finansų*“), nevengtų pasiimti paskolos („*Reikia pasiimti paskolą ir išgyti viską, kas reikalinga*“). Jie taip pat atliktų tokį privačios ikimokyklinės įstaigos vadybai reikalingą veiklą, kaip „Darbo trukmės ir dienos režimo numatymas“. Privačiame darželyje būtų numatyta tokia darbo trukmė: „*Vaikai renkasi nuo 7 iki 8 val., juos pasiima apie 17 val.*“ Studentai numatytų vaikų dienos režimą privačiame darželyje, kuris galėtų būti toks: „*Dienotvarkė: pusryčiai, užsiėmimai, pasivaikščiojimas lauke, pietų miegas, įvairi veikla*“.

Be to, studentai taikytų ir tam tikrus rinkodaros elementus (žr. kategorijos „Rinkodaros elementai“ subkategorijas). Jie taikytų išankstinį apmokėjimą („*Už darželį mokama iš anksto už pusę metų*“). Be to, studentai numatytų, kaip mažinti ikimokyklinio ugdymo paslaugų įkainius, svarsto, jog galėtų sudaryti raštišką sutartį su tėvais dėl darželio lankymo ir vaikų matavimo, nuo to ir priklausytų mokestis („*Mokestis už darželį priklausytų nuo to, kiek kartų per dieną vaikai jame valgo*“).

Studentai taip pat suvokia, jog reikia palaikyti ryšį su kitomis įstaigomis, visų pirma su miesto ar rajono švietimo skyriumi. Vienas svarbiausių bendradarbiavimo tikslų būtų privačios ikimokyklinės įstaigos priežiūros funkcijų delegavimas švietimo skyriui ir kooperuotų lėšų paieškos galimybės, nes jie mano, jog „*prie darželio išlaikymo prisideda švietimo skyrius*“.

Taigi vaikystės pedagogikos specialybės studentų vadybinių kompetencijų turinys steigiant privačią

„planning of premises of the nursery“). If it is a flat, rooms would be distributed as follows: “*one room is for work and another for children’s active activities*”, and if it is a private house of several stores, the stores would distributed as follows: “*a kitchen, a shower, a toilet on the ground floor*”, “*children’s bedrooms on the top floor of the house*”.

Students would pay almost as much attention to other remaining activities (categories: analysis of the need of services, search for financial sources, planning of the duration of work and daily routine, application of marketing elements, cooperation and links with other institutions). Students relate private pre-school education services to users’ needs (category “analysis of the need of services”). To do this, they would search for children attending the nursery because “*it is important to know how many children will go to the nursery*” and they would also look for parents, “*you have to find parents who would agree to let their children go to the private nursery*”. Students would also take up “*search for financial sources*” and look for them among close relatives (“*it is possible to get a financial support from close people and relatives; first of all you have to find funding*”), they would not avoid to take a loan (“*you have to take a loan and get everything you need*”). They would also carry out such activities necessary for management of the private pre-school institution as “*planning of the duration of work and daily routine*”. In the private nursery the duration of work would be “*from 7-8 a.m. when children come till 5 p.m. when children are taken*”. Students would plan children’s daily routine in the private nursery, which could be as follows: “*agenda: breakfast, classes, walk outside, afternoon sleep, various activities*”.

Besides, students would also apply certain marketing elements (see subcategories of the category “marketing elements”). They would apply prepayment (“*you pay for the nursery half a year in advance*”). Besides, students would consider possibilities of reducing fees for pre-school education services and they think that they could make a written agreement with parents regarding attendance of the nursery and the number of times children eat at the nursery, determining the fee (“*the nursery fee would depend on how many times per day children eat*”).

Students also perceive that links with other institutions also have to be maintained and first of all with the department of education of city and district municipalities. One of the most important goals of cooperation would be delegation of supervision functions of the private pre-school institution to the department of education and possibilities of search for cooperated funds because they think that “*the department of education contributes to the keep up costs of the nursery*”.

Thus, founding the private pre-school institution,

ikimokyklinę įstaigą yra gana platus ir apima beveik visus tokius veiklus reikalingus veiksmus. Tačiau kai kurių jų nuoseklumas abejotinas, nes studentai pradėtų privačios įstaigos steigimą nuo darželio vietos numatymo, paskui patalpų išplanavimo ir tik vėliau užsimitų paslaugų poreikio analize ir finansinių šaltinių paieška. Vadinasi, dar nežinodami, kokia bus privačios ikimokyklinio ugdymo paslaugos paklausa, potencialių vartotojų poreikiai bei finansavimo šaltiniai ar paslaugų įkainiai, studentai skirtų patį pagrindinį dėmesį darželio vidaus tvarkai, t. y. numatytų darželio darbo trukmę, vaikų dienos režimą, darželio vietos patrauklumą ir prieinamumą tėvams ir vaikams. Tačiau studentai orientuojasi ir į paslaugų poreikių analizę, finansinių šaltinių paiešką, paslaugų įkainius, jų mažinimą, taikant įvairius rinkodaros elementus. Be to, jiems svarbūs ir privačios įstaigos išoriniai ryšiai. Jie suvokia, jog reikėtų palaikyti ryšį su ikimokyklinio ugdymo paslaugas prižiūrinčiais miesto, rajono savivaldybių švietimo skyriais. Bendradarbiaudami jie siektų konkrečių tikslų – kooperuotų, finansinių lėšų pritraukimo ir taikytų tokią priemonę, kaip privačios ikimokyklinės įstaigos priežiūros funkcijos delegavimas švietimo skyriui. Tačiau studentai nepažymėjo vieno svarbiausio vadybinės veiklos žingsnio steigiant privačią įstaigą. Tai – juridinis privačios įstaigos statuso įteisinimas, nes steigiant privatų darželį namuose ir kuriant darbo vietą jame visų pirma jį reikia užregistruoti Juridinių asmenų registre, gauti Higienos pasą bei atlikti kitas įstaigos steigimui reikalingas juridines procedūras.

Išvados ir apibendrinimai

Atlikus vaikystės pedagogikos specialybės studentų kūrybinių rašinių-projektų „Vaikų darželis mano namuose“ analizę, kategorijų bei subkategorijų turinį, galima teigti, jog studentai orientuojasi į tokias studentų kompetencijas, kaip: profesinę, socialinę, vadybinę. Tačiau šių kompetencijų turinį nevienodai išplėtoja. Didžiausias skaičius kategorijų yra vadybinės ir socialinės kompetencijos turinyje.

Studentai, projektuodami darbo vietą ikimokyklinio ugdymo paslaugų sektoriuje, ne visiškai pasikliauja profesine kompetencija. Jie veiklą pradėtų ne nuo galimybių studijos privačiame sektoriuje, o nuo jo lyginimo su valstybiniu ikimokykliniu įstaigų tipu. Tai liudija, jog studentai turi daugiau patirties analizuodami situaciją viešajame sektoriuje nei privačiame. Jie gerai išmano viešajame sektoriuje auklėtojos vei-

the content of childhood pedagogy students' managerial competences is quite wide and encompasses almost all actions necessary for such activities. However, consistency of some of them is doubtful because students would start founding of the private institution by planning the place for the nursery, then, planning the premises and only later they would take up the analysis of the needs of services and search for financial sources. This means that still having no information about the demand of the private pre-school education institution service, about the needs of potential users and funding sources or fees for services, students would focus on the internal order of the nursery; i.e., plan the duration of work of the nursery, children's daily routine, attractiveness of the place of the nursery and accessibility for parents and children. However, students also orientate to the analysis of needs of services, search for funding sources, fees for services, their reduction, applying various elements of marketing. Besides, external links of the private institution are also important for them. They perceive that contacts with departments of education of city and district municipalities, which supervise pre-school education intuitions, should be maintained. Cooperating they would seek concrete goals: attraction of cooperated financial support and delegation of the function of supervising the private pre-school institution to the department of education. However, students did not note one of the most important and the initial step of managerial activity, founding the private institution: legitimization of the legal status of the private institution. Founding a private nursery at home and creating a workplace in it, first of all it has to be registered in the Register of Legal Entities, the Hygiene Passport has to be obtained and other legal procedures necessary for founding the institution have to be performed.

Conclusions and Generalisations

Having performed the analysis of creative essays-projects of students studying childhood pedagogy speciality "Children's Nursery at Home" and of content of categories and subcategories, it can be stated that students orientate to professional, social and managerial competences. However, the content of these competences is developed in different ways. The biggest number of categories is found in the content of managerial and social competences.

Designing their workplace in the private pre-school education services sector, students incompletely rely on the professional competence. They would start activities not with the possibilities in the private sector but with the comparison with public pre-school institutions. This witnesses that students have more experience analysing situation in the public sector than in the private sector. They have good understanding of

klai reikalingų kompetencijų turinį ir struktūrą.

Socialinės kompetencijos kategorijų turinys leidžia teigti, jog studentai stokoja gebėjimų dirbti su bendradarbiais, vadovais, vartotojais. Jie taip pat nepakankamai skiria dėmesio mokėjimui bendrauti su vartotoju, jį įtikinti, motyvuoti, spręsti konfliktus, vesti diskusijas, palaikyti tinkamus santykius. Be to, studentai neatkreipė dėmesio ir į kitus būtinus socialinius gebėjimus dirbant privačiame sektoriuje. Tai – įstaigos steigėjų lakstumas, empatija, humoro jausmas ir kt.

Studentų vadybinės kompetencijos yra susijusios su verslumu. Jie geba numatyti, analizuoti darbo rinką, jos poreikius, reaguoti į rinkos pokyčius, auklių instituto paklausą ugdant ikimokyklinio amžiaus vaikus namų sąlygomis. Studentai suvokia, jog teikiant privačias paslaugas yra itin svarbūs finansiniai šaltiniai, vartotojų poreikio analizė, patalpos, kurios atitiktų tiek sanitarinius, higieninius, tiek ir kokybiškam vaikų ugdymui būtinus reikalavimus. Studentai supranta, jog privačių ikimokyklinio ugdymo paslaugų vartotojams itin svarbu paslaugos kaina, patrauklumas ir kokybė.

Vaikystės pedagogikos studentai yra pasitikintys savo asmeninėmis kompetencijomis ir atkakliai siektų savo užsibrėžto tikslo, t. y. steigti privačią ikimokyklinio ugdymo įstaigą, nors jos Lietuvoje nėra pakankamai išplėtotos. Šio verslo sėkmės istorijų, iš kurių studentai galėtų pasimokyti, Lietuvoje yra nedaug.

Vaikystės pedagogikos studentai žino, jog vis didesnę svarbą šiandienos ikimokykliniame paslaugų sektoriuje įgyja socialinės, profesinės ir vadybinės kompetencijos, nes darbo rinkoje visų pirma vertinama tai, kas slypi už profesinės patirties: išpūdis, kūrybiškumas, realios situacijos darbo vietoje išmanymas, gebėjimai taikyti įgytas žinias darbo rinkos situacijos kaitos įvairovėje. Jie pasikliautų tokiais savo asmeninėmis, profesinėmis savybėmis, kaip: nusistatymas produktyviai dirbti, būti savarankiškiems, individualiems, atlikti, situacijų-problemų analizę bei pasižymėti tokiais savybėmis, kaip atsakingumas, kūrybiškumas, išradingumas. Studijų metu įgyti gebėjimai, žinios, vertybės bei praktinė patirtis vaidina itin svarbų vaidmenį darbo vietos kūrimo procesuose. Jie siekia tapti „portfelio“ žmonėmis, gebančiais investuoti įgytą profesinę patirtį į tuo metu paklausias darbo rinkos sferas, nes išmano veiklos valdymo ir vadovavimo principus, gali prisitaikyti prie darbo rinkos poreikių tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuose.

the content and structure of competences necessary for the educator's work in the public sector.

The content of categories of the social competence enables to state that students lack abilities to work with co-workers, authorities and users. They also pay insufficient attention to the ability to communicate with the user, persuade him/her, motivate, solve conflicts, organise discussions, maintain suitable relations. Besides, students also did not pay attention to other necessary social abilities working in the private sector. These are the founder's flexibility, empathy, the sense of humour, etc.

Students' managerial competences are related to enterprise. They are able to foresee, analyse the labour market, its needs, react to changes in the market and to the demand of the babysitters' institution educating pre-school age children in home conditions. Students perceive that providing private services, financial sources, the analysis of users' demand, premises corresponding to sanitary and hygiene requirements and to the requirements necessary for children's quality education are particularly important. Students understand that the fee of the service, attractiveness and quality become particularly important for users of private pre-school education services.

Students of childhood pedagogy are confident in their personal competences and would persistently seek their set goal; i.e., foundation of the private pre-school education institution although such institutions are insufficiently developed in Lithuania. There are a few success stories of this business in Lithuania, from which students could learn.

Students of childhood pedagogy know that social, professional and managerial competences become increasingly important in today's pre-school services sector because the labour market first of all most values what is behind professional experience: impression, creativity, knowledge of the actual situation in the workplace, abilities to apply acquired knowledge in the continuously changing situation of the labour market. They would rely on such personal and professional features as orientation to productive work, self-sufficiency, individuality, performance of the analysis of problem situations, responsibility, creativity, inventiveness. Abilities, knowledge, values and practical experience acquired during studies play a particularly important role in the processes of designing the workplace. They seek to become "portfolio" persons, who are able to invest the acquired experience into the areas of the labour market which are most marketable at that time, because they know the principles of activity management and supervision, can adjust to the needs of the labour market both in the public and private sector.

Literatūra • References

- Augienė, D., Bobrova L., Gumuliauskienė, A., Eitutytė, D., Macaitienė, R. (2002). *Karjera šiandien ir rytoj*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Benard, H. R. (2000). *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. Sage Publications.
- Beresnevičienė, D. (1990). *Diferencijuotas profesinis orientavimas mokykloje: metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Pedagogikos mokslinio tyrimo institutas.
- Bakanauskienė, I. (2003). *Personalo valdymas: vadovėlis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Ilgivienė, E. (2006). *Kaip ugdyti vaikų socialinę kompetenciją*. Prieiga per internetą: <<http://www.lvjc.lt/old/page=kaip-ugdyti-socialine-kompetencija&hl=lt>>
- Jucevičienė, P. (2005). *Pedagogų rengimas ITK diegimo Lietuvos švietime aspektu*. Prieiga per internetą: <www.smm.lt/.../Pedagogu%20rengimo%20IKT%20diegimo%20Lietuvos%20svietime%20a>
- Jurašaitė-Harbison, E. (2004). *Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: struktūra, modelių realizavimas, įvertinimas* (Daktaro disertacija, Vilniaus pedagogikos universitetas, 2004).
- Kavaliauskienė, V. (2003). Pokyčiai šiuolaikiniame darbo pasaulyje ir mokytojo profesija: pašaukimas, vaidmenys. *Mokytojų ugdymas* (3), p. 8–16.
- Kučinskienė, R. (2002). *Ugdymo karjerai metodologija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Kučinskienė, R. (2003). *Ugdymo karjerai metodologija: monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Kvalifikaciniai aukštojo mokslo nuostatai (1993). Prieiga per internetą: <<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=44B7E68B-B8DB-43C5-BE51-F42EFA201CFD>>
- Laužackas, R. (1999). *Kompetencijos grindžiamų mokymo / studijų programų kūrimas ir vertinimas: monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Laužackas, R. (2003). *Mentoriaus knyga: mokytojų rengimas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Lietuvos švietimo koncepcija (1992). Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/strategija/docs/srp/koncepcija/koncepcija1.htm>>
- Liukinevičienė, L. (2003). *Regioninis universitetas: studijos ir karjera*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Malinauskienė, D. (2010). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos: diagnostinis aspektas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 19, p. 102–114.
- Mokslo ir studijų įstatymas (1991). Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281383>
- Petkevičiūtė, N. (2006). *Karjeros valdymas: asmeninė, individualioji perspektyva*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
- Pukelis, K. Garnienė, D. (2003) Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Sakalas, A. (2003). *Personalo vadyba*. Kaunas: Margi raštai.
- Sakalas, A., Šalčius, A. (1997). *Karjeros valdymas: mokojoji knyga*. Kaunas: Technologija.
- Šeibokienė, 2002. *Priešmokyklinis ugdymas: straipsnių rinkinys*. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.

AUDRONĖ JUODAITYTĖ

Socialinių mokslų (edukologijos) habil. daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros profesorė,
Edukacinių tyrimų mokslinio centro direktorė.
Moksliniai interesai: vaikystės fenomeno edukaciniai tyrimai, socializacija ir ugdymas vaikystėje, vaikystės pedagogų universitetinis rengimas.

Habil. Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Professor of the Department of Education Studies,
Šiauliai University,
Director of the Scientific Center
of Educational Researches.
Research interests: Educational researches on the
phenomenon of childhood, socialisation and education
in childhood, university training of childhood
pedagogues.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania

E-mail: etmc@cr.su.lt